

Израда мултимедијалног документа „YU рок сцена“

УДК 004.55:378.147]:02(497.11)

САЖЕТАК: У овом раду ће бити представљен процес израде мултимедијалног документа под називом YU РОК СЦЕНА у коме су учествовали студенти завршне године основних академских студија на Катедри за библиотекарство и информатику Филолошког факултета Универзитета у Београду током школске 2014/2015. године у оквиру предмета Мултимедијални документи. У раду се приказује историјски развој рокенрола на просторима бивше Југославије, рок сцене у југословенским републикама, као и утицај рок музике на друге уметности и медије. Посебно се описује техничка реализација пројекта, као што је планирање, обрада, дизајн и креирање самог мултимедијалног документа.

КЉУЧНЕ РЕЧИ: мултимедијални документ, библиотекарство, информатика, рокенрол, музика, Југославија.

РАД ПРИМЉЕН: 28. март 2016.

РАД ПРИХВАЋЕН: 06. мај 2016.

Милена Обрадовић
milenaacm1@hotmail.com

Александра Арсенијевић
aki.7424@gmail.com

Михаило Шкорић
miccersoft@gmail.com

*Универзитет у Београду
Филолошки факултет*

1. Историјски развој рокенрола на просторима бивше Југославије

Рокенрол на просторима бивше Југославије вуче корене још из двадесетих година прошлог века када су почели да се појављују, тада нови, инструменти попут саксофона и гитаре (Fajfić i Nenad, 2006, стр. 18–21). Појава тих инструмената утиче да и југословенски музичари, у складу са светским трендовима, почињу да свирају џез. Ретки су били музичари који су до Другог светског рата свирали поменуте нове инструменте и џез ритмове, а током Другог светског рата долази до потпуног затишја. Тек после Другог светског рата почињу да се формирају ђачки и студентски оркестри који су редовно свирали џез на игранкама. Неки су у то време имали став, под утицајем медија и претрпљеног рата, да је џез „ђаволска музика“ која тера младе на бунт и да би је

требало забранити. Упркос оваквим ставовима цез је опстао, а томе је допринело и редовно слушање (цез) музике, укључујући и тадашње светске хитове, коју је емитовао *Радио Луксембург*. Па ипак, током педесетих година на сцени је више била присутна такозвана забавна музика.

Због сукоба са Совјетским савезом за време Хладног рата, Југославија, једна од земаља оснивача Покрета несврстаних, била је отворенија према Западу и свим производима поп културе, посебно америчке. Тако је Југославија била једина комунистичка земља која је учествовала на *Песми Евровизије* 1961. године. Почетком наредне деценије музичари, а нарочито омладина, почињу да прате, пре свега, британске и америчке трендове. Продавнице плоча биле су све чешће, а на одређеним местима музика се могла слушати преко џубокса. Тих година започета је и производња кока-коле на овим просторима, начин одевања се прилагођавао Западу, а појава џинса је изазвала праву револуцију у свету моде. Ни рокенрол није заостајао за овим трендовима, а тадашњи музичари су почели да праве обраде светских рок хитова, нарочито Елвиса Преслија, Чака Берија, Бадија Холија и многих других.

Тешко је рећи ко је био најзаслужнији за пробој рокенрола на југословенску музичку сцену. Многи сматрају да су Миле Лојпур и Перица Стојанчић из Београда и Карло Метикош из Загреба имали најзначајнију улогу у томе (**Fajfić i Nenad, 2006**, стр. 18–21). Рок се као музички правац веома брзо раширио по целој Југославији. Тада су се код нас развила два смера у рок музици: кантри поп рок (спој етно звука са рок стилем) и западни, најчешће англоамерички рок. За разлику од светске рок сцене чији су текстови били јако пропагандно средство против ратова и класних сукоба, првобитни домаћи рок текстови су имали визуелни и музички идентитет који се односио на младалачка маштања, снове о успеху, као и на генерацијске проблеме.

Број рок група и соло извођача је растао, а најплодоноснијим годинама се сматрају седамдесете године XX века, које су донеле потпуно омасовљавање и велику популарност рок сцени. Бендови настали почетком седамдесетих година XX века су били под великим утицајем хипи покрета, али од тада почиње гранање рок сцене на разне поджанрове, попут хард-рока, прогресивног рока, арт-рока, цеза, блуза и других. Крајем те деценије у Југославији се појављују панк (под утицајем британских и америчких панк бендова као што су *The Sex Pistols, The Clash, The Stooges, Ramones* и други) и нови талас као потпуно оригиналан културни и уметнички покрет.

Сам панк је антитеза устаљеним политичким, социјалним и економским принципима друштва, док је нови талас одисао посебним бунтом, променом свести и расположења југословенског друштва, које је постало отвореније и критичније, са слободнијим схватањима и укусима у једнопартијском политичком систему Југославије. Све до појаве панка и новог таласа главна

тема текстова је углавном била љубав, а са панком и новим таласом текстови су добили нову ширину и комплексност која се није уклапала у тадашње социјалне, културолошке и политичке норме. Мада су многи у то време нови талас поистовећивали са шундом (Kostić, 2013a), данас је изузетно цењен и сматра се да је то био феномен који се никад више није поновио.

Готово читаву наредну деценију је обележио нови талас, а пред крај осамдесетих година XX века су се појавиле групе које су биле под великим утицајем старијих колега. Неки извођачи су се кратко задржали на сцени, док су, са друге стране, многи мање или више, активни и данас. Свако од њих је оставио неизбрисив траг на југословенској музичкој сцени и имао велики утицај на друштво и културу у целини. Рок је у Југославији, као и у свету, представљао један свеобухватни покрет који је утицао на многобројна дешавања.

2. YU рок сцена по територијама

У овом делу Мултимедијалног пројекта је представљен велики број бендова и извођача са простора бивше Југославије, односно из Србије, Хрватске, Словеније, Босне и Херцеговине, Македоније и Црне Горе. У кратким биографијама група и извођача дате су за њих најважније године, чланови, манифестације на којима су учествовали, као и њихова комплетна дискографија.

2.1 YU рок сцена у Србији

У Србији центар оснивања и рада великог броја бендова, као и афирмисања соло извођача је био Београд. Током шездесетих година XX века на сцени се појављују састави као што су *Златни дечаци*, *Елипсо*, *Корни група*, *Породична мануфактура црног хлеба*, *Договор из 1804.*, *Искре*, *Црни бисери*, *дует Влада и Бајка*, *Центлмени*, *Пламених пет* и *Силуете*. На сцени се појављују и соло извођачи, од који су неки били и чланови неких од наведених група, попут Милета Лојпура, Перице Стојанчића, Душана Прелевића, Корнелија Ковача, Зорана Симјановића, Слободана Бобе Стефановића, Ђорђа Марјановића и многих других. Осим концерата и фестивала који се јављају у то време, попут фестивала *Београдско пролеће* или *Београдска гитаријада*, најважнија места за изласке су били клубови у којима се највише слушао рокенрол. Клубови као што су *Градски подрум*, *Дом омладине* и *Еуридика* била су омиљена места за окупљање омладине. Током седамдесетих година XX века се јављају бендови и извођачи на чију музику је посебно утицао хипи покрет. Ту се издвајају групе као што су: *YU група*, *Суницокрет*, *Булевар*, *Последња игра лептира*, *Зана*, *С времена на време*, *Генерација пет*, *Рибља чорба*, *Игра стаклених перли*, *Лаки*

пингвини, али и соло извођача попут Лазара Ристовског, Срђана Марјановића, Оливера Мандића, Дејана Цукића, Слађане Милошевић, Александра Сање Илића и Рамба Амадеуса. Почетком осамдесетих на великој београдској рок сцени јављају се групе које стварају музику под утицајем пре свега новог таласа. У те групе спадају *Идоли*, *Шарло акробата*, *Електрични оргазам*, *Екатарина Велика*, *Дисциплина кичме*, *Партибрејкџерс* и *У шкрипцу*. Тада се такође јављају и други рок састави: *Пилоти*, *Викторија*, *Цакарта*, *Руж*, *Дивљи анђели*, *Алиса*, *Октобар 1864*, *Сирова кожа*, *Бајага и Инструктори*, *С.Т.Р.А.Х.*, *Ван Гог* и *Вампири*. Од соло извођача посебно се издвајају Владимир Влада Дивљан, Беби Дол, Милан Делчић Делча и Тони Монтано.

Иако је у Србији Београд био епицентар културних дешавања и креирања рок музике, треба истаћи да ни остатак Србије није заостајао. Већи градови у Србији значајни за рок културу Југославије, који су изродили велике рок бендове, су: Ниш, Чачак, Крагујевац и Нови Сад, као и мањи градови, попут Бечеја (одакле потиче група *Ева Браун*), који су, са по једним или два бенда, ушли у рок историју бивше Југославије. У Нишу су настале значајне групе - *Галија*, *Кербер* и *Добри Исак*, а за време Југославије, тамо су се одржавали велики рок концерти и свирке. У Чачку су у то време основане 84 рокенрол групе и већина њих је настала из Културно-уметничког друштва *Абрашевић*. Први и најпопуларнији чачански састав шездесетих био је Беле вишње, а након њих се појављују нове групе: *Звечарке*, *Црне мамбе*, *Сребрне сенке*, *Дечаџи са Мораве*, *Хермелини*, *Чачански племићи*, *Сафири*, *Наутилус*, *Кућни савет*, *Себастијан*, *Морис*, *Мрачни Мо*, *Спин*, *Високи напон*, *Крвна група* и друге. Из Чачка воде порекло два врхунска рок мајстора: Радомир Михаиловић Точак и Борисав Ђорђевић – Бора Чорба. Крагујевац је временом постао синоним за групу *Смак*, један од најстаријих и најзначајнијих рок бендова са ових просторима, а из Крагујевца су такође и састав *Освајачи*, као и панк група *КБО!*. Један од најбитнијих представника Новог Сада је Ђорђе Балашевић, који је, пре почетка своје успешне соло каријере, био члан група *Жетва* и *Рани траз*. Из Новог Сада је и група *Гарави сокак*.

2.2 YU рок сцена у Хрватској

Први талас рокенрола у Хрватској је кренуо крајем педесетих, међутим, први прави рок састави, нарочито из Загреба, Пуле, Ријеке и Сплита, оснивају се почетком шездесетих година, а међу најпознатијима су: *Бијеле стријеле*, *Група 220*, *Црвени корали*, *Делфини*, *Безимени*, *Атоми*, *Квартет 4М* и многи други. Један од првих великих и светски познатих хрватских соло извођача, који се сматра и посебно заслужним за представљање и ширење рок музике на овим просторима, јесте Карло Метикош, познатији као Мет Колинс. Осим

њега, тада успешне соло каријере почињу да граде и Ивица Перџл, Јосипа Лисац, Зденка Ковачичек, Драго Млинарец и др. Најважнији бендови у Хрватској седамдесетих година, од којих су неки припадници и новог таласа су *Азра*, *Хаустор*, *Филм*, *Парни ваљак* и *Прлаво казалиште*, а уз њих су активни и *Атомско склониште*, *Аеродром*, *Тајм*, *Параф*, *Други начин*, *Метак* и многе друге. Најважнији панк-рок бендови тог периода у Хрватској су *Параф* и *КУД Идијоти*. Неки од чланова ових бендова касније настављају веома успешну соло каријеру, као на пример Дадо Топић, Дино Дворник, Бранимир Џони Штулић, Дарко Рундек и Масимо Савић. На хрватској рок сцени се осамдесетих појављују, између осталих и *Психомодо поп*, *Неки то воле вруће*, *Доријан Греј*, *Осми путник*, *Ђаволи* и *Фит*. Крајем осамдесетих и почетком деведесетих хрватска музичка сцена постаје права индустрија, која производи веома популарне бендове.

2.3 YU рок сцена у Словенији

У Словенији су увек за слушање биле најпопуларније шансоне и фолк музика, међутим, шездесетих година XX века, као и било где другде на простору бивше Југославије, у Љубљани, Копру, Марибору и Крању, полако почиње да се појављује, под утицајем Запада, све већи број рок састава, и тада настаје права културна рок револуција. Почињу да се праве посебне емисије на радију и пишу се чланци посвећени овом новом музичком правцу. Један од првих словеначких рок бендова који се пробио на велику рок сцену читаве Југославије је био састав Камелеони. Рок музика у Словенији постаје преовлађујућа на субкултурним догађајима попут фестивала, свирки и других окупљања. Међу познатијим словеначким рок и панк бендовима су: *Беле врәне*, *Булдоџер*, *Лачни Франци*, *Лајбах*, *Панкрти*, *Видеосекс* и многи други, а међу значајније соло извођаче спадају и Томаж Домицељ, Марјета Неца Фалк, Андреј Шифрер и други.

2.4 YU рок сцена у Босни и Херцеговини

Босна и Херцеговина је у Југославији била плодно тло за развој поп и рок музике, што се посебно видело у Сарајеву, Травнику, Бугојну и Бихаћу. Један од првих рок састава на овим просторима били су *Индекси*, којима се касније прикључио и Корнелије Ковач. Након *Индекса*, на босанскохерцеговачкој рок сцени се појављују бројне популарне групе, као што су: *Про арте*, *Тешка индустрија*, *Амбасадори*, *Кодекси*, *Бијело дугме*, *Формула 4*, *Конгрес*, *Дивље јагоде*, *Ватрени пољубац*, *Забрањено пушење*, *Бомбај штампа*, *Елвис Ц. Куртковић* и његови *Метеори*, *СЦХ*, *Валентино*, *Плави оркестар*, *Мерлин*, *Хари Мата Хари*, *Црвена јабука* и многи други, као и соло извођачи који су пре или

касније били чланови поменутих група: Сеид Мемиф Вајта, Здравко Чолић, Исмета Дервоз-Крвавац, Јадранка Стојаковић, Харис Варешановић, Жељко Бебек, Горан Бреговић, Младен Војичић Тифа, Ален Исламовић, Елвис Ц. Куртовић, Дино Мерлин и други. Посебно треба издвојити Желимира Алтарца Чичка, једног од најзначајнијих и најутицајнијих креатора сарајевске музичке сцене, који је као уредник и водитељ бројних популарних радио и ТВ емисија, али и као организатор многих музичких манифестација крчио пут до успеха бројним неафирмисаним рок бендовима. Многи од поменутих група и извођача постали су веома цењени у свету. Иако је распад Југославије највише утицао на будућност група из Босне и Херцеговине, музику коју су стварали и данас радо слушају све генерације са ових простора.

2.5 YU рок сцена у Македонији

У Македонији је, нарочито у Скопљу, рок музика почела да се утемељује шездесетих година прошлог века. Међу првим саставима појављују се *Безимени* и *Бисери*, који се потом удружују у састав *Бис-Без* и почињу да уводе примесе етно звука. Њихова оригиналност је касније имала утицаја на композиције најпознатијег македонског бенда *Леб и сол* на чијем челу се налази светски познат и изузетно цењен музичар Влатко Стефановски. Поред наведених, на македонској рок сцени су је јавили још многи састави, а међу познатијима су: *Александар Македонски*, *Анастасија*, *Архангел*, *Бастсион*, *Ден за ден*, *Мизар* и други. Значајан допринос ширењу рок музике у Македонији и пробијању младих и неафирмисаних рок бендова дао је Радио Скопје, који је емитовао како музику са простора бивше Југославије, тако и тадашње светски познате рок хитове.

2.6 YU рок сцена у Црној Гори

Рок музика је од свих земаља бивше Југославије понајмање заживела у Црној Гори. Разлози за то су бројни, али најзначајнији су културолошки и материјални аспекти, као и чињеница да је тада у Црној Гори било тешко набавити добре музичке инструменте по приступачној цени. Ипак, постојале су тенденције да се рок музика укорени као музички правац на простору Црне Горе, посебно у Подгорици. О томе говоре неки филмови, попут филма Момира Матовића *То лудо срце*, као и рок састави *Ентузијастички*, *Стеле*, *Џефердари*, *Лордови*, *Свјетла у тамни*, *Мртве душе*, *Страшине сјенке*, *Подгоричани*, *Ноћни путници* и други. Ови бендови углавном нису заживели, јер су само неки од њих успели да сниме по који демо снимак и данас се мало шта о њима зна. Тако они нису успели да се пробију ни на сопственој, а камоли на некој већој музичкој сцени. Највећи рок музичар Црне Горе је Миладин Шобић који се активно бавио

музиком почетком осамдесетих година XX века. Иако нису имали сопствену рок сцену, млади су били под великим утицајем рок музике са осталих простора бивше Југославије.

3. Утицај рокенрола на уметност, медије и друштвене догађаје

Утицај рокенрола се веома брзо осетио у многим друштвеним сферама. Заступљеност рок музике у медијима утицала је на њену све већу популарност. Преко радио и ТВ емисија, часописа, књига и филмова, рокенрол је допирао до широког круга људи. Убрзо почињу да се организују фестивали посвећени рок музици, као и да се одржавају свирке у све већем броју дискотека широм Југославије. Оснивају се прве дискографске куће, а рок музику почињу да прате и бројне контроверзне појаве. У овом раду одлучили смо да представимо најважније аспекте утицаја рокенрола на медије и друштвене догађаје, тако што смо их поделили на следеће теме, које уједно одговарају и поделили у самом пројекту: Свирке и дискотеке; Фестивали; Поезија и књиге; Албуми и дискографске куће; Култне радио емисије; Култне ТВ емисије; Филмографија; Контроверзе и Часописи.

3.1 Свирке и дискотеке

Од 1977. године у Студентском културном центру (СКЦ) појављују се бендови као што су *Лимуново дрво*, *Игра стаклених перли*, *Електрични оргазам*, и на тај начин полако се формира полазна тачка експерименталног позоришта и алтернативног рока – „новог таласа“. Како се поменути „нови талас“ ширио, у СКЦ-у је наступало све више бендова, међу којима се издвајају *Панкрти*, *Шарло акробата*, *Идоли*, *Урбана герила*. Уследио је период комерцијализације, наплаћивања улазница, па и отварање све већег броја дискотека широм Југославије.

У самом Београду је постојало више дискотека. У *Цепелин* су претежно излазили млади људи, којима је хиши био близак начин размишљања, док су се у *Акваријусу* окупљали нешто озбиљнији припадници рок популације.

3.2 Фестивали

Рокенрол се као правац развијао од скромних почетака младих бендова Југославије који су учествовали на првим свиркама и игранкама, до првих концерата и фестивала. Период рок фестивала у Југославији почео је 1961.

године са Омладинским фестивалом у Суботици. Многи фестивали имали су кампање са лецима и постерима. Рок фестивали су имали за циљ, пре свега, спајање људи, промовисање рока и ширење његовог утицаја. Неки од најзначајнијих југословенских рок фестивала који су се у Југославији одржавали су: *Парада ритма*, *Ватромет ритма*, *I фестивал Beat музике*, *II фестивал ВИС-ова*, *II фестивал ВИС-ова*, *I шампионат ВИС-ова Југославије*, *I београдска гитаријада*, *II београдска гитаријада*, *I сарајевска гитаријада*, *Такмичење београдских и сарајевских ВИС-ова*, *Југословенски фестивал Beat музике*, *I фестивал југословенске поп музике*, *II фестивал југословенске поп музике*, *Воот фестивал*, *Гитаријада у Зајечару*, *Омладински фестивал у Суботици* и *ФАМУС* (Фестивал акустичарске музике у Сивцу).

3.3 Поезија и књиге

Рок музика пронашла је своје место и у књигама и поезији. У пројекту Мултимедијални документ 2014/2015 наведено је и укратко представљено око 70 наслова публикација које се баве рок сценом Југославије. Публикације попут *Ilustrovane YU rock enciklopedije 1960-2006* Петра Јањатовића (Janjatic, 2001) и *Leksikona YU mitologije* (Andrić i dr., 2012) описују развој рок музике у Југославији, дају биографије и дискографије извођача, радио и ТВ емисије, фестивале и сл. Треба издвојити и књиге *Љубав је само реч: избор љубавне поезије југословенске забавне и рок музике* приређивача Војислава Несторовића (Nestorović, 2003) и *Обична љубавна песма* приређивача Ненада Атанасковића и Мирослава Јосиповића (Atanasković i Josipović, 2004). Књиге које су наведене и описане у овој посебној теми, биле су нам од велике помоћи приликом израде целокупног пројекта. Захваљујући раду аутора представљених публикација, доступне су нам многобројне информације о свим аспектима југословенске рок сцене.

3.4 Албуми и дискографске куће

Прве дискографске куће у Југославији појављују се после Другог светског рата. Југотон је прва издавачка кућа у Југославији, основана 1947. године. Производња грамофонских плоча у Југославији је започела 1956. године.

У Београду је 1951. године основана издавачка кућа ППП РТБ. Међу најважније албуме које је ова издавачка кућа издала, спадају *Пуб Ђорђа Балашевића* (1982) и *Ујед за душу Рибље чорбе* (1987).

Издавачка кућа *Дискотон* основана је у Сарајеву 1973. године. За њих су албуме издавали *Бијело дугме*, *Забрањено пушење*, *Индекси*, *Дивље јагоде* и многи други.

У Загребу је 1972. године са радом започела агенција Suzy, која није имала сопствени погон за израду плоча, али је користила услуге других произвођача. Агенција је, између осталог, организовала концерте *Парног ваљка*, *Азре*, *Прљавог казалишта* и других познатих извођача.

У књизи *YU 100: najbolji albumi jugoslovenske rock i pop muzike* Душка Антонића и Данила Штрпца (1998) (**Kostić, 2013b**), као музичке групе са највише албума на листи издвајају се *Бијело дугме* и *Рибља чорба*, обе са по 8 албума. Издавачка кућа Југотон издала је највише албума, чак 47.

3.5 Часописи

Часописи са рок тематиком брзо су у Југославији стекли велику популарност, посебно код млађе популације. Извештавали су о концертима, доносили постере и топ листе најслушанијих песама, као и веома садржајне интервјуе са извођачима. Неке од највећих звезда о којима су часописи писали су *Рибља чорба*, *Индекси*, *Идоли*, а од страних звезда најзаступљенији су били Џон Ленон, Боб Марли и многи други. Неки од часописа који су излазили у Југославији су: *Ритам*, *Џубокс*, *Ладин џубокс*, *Тао*, *Бум*, *Време забаве*, *Ју рок магазин*, *Укус несташних*, *X zabava*, *Pop Express*, *Хероина* и *Рок 82*.

3.6 Култне радио емисије

“Нови талас” се из Београда и Загреба проширио по целој Југославији. Присутност рок музике на радију била је од кључног значаја за пробој извођача и представљање њихових хитова што већем броју људи. Личности које су дале велики допринос радио емисијама везаним за YU рок сцену су Зоран Модли, Никола Караклајић, Никола Нешковић, Влада Цет, Никола Кањевац и многи други. Радио Београд је у то време емитовао популарне емисије, као што су: *Зелени мегахери*, *Вече уз радио*, *Пријатељи звезда*, *Састанак у 9 и 5*, *То је само рокенрол*. Двестадвојка је емитовала *Вентилатор* и *Хит 202*, а Студио Б *Дискомер*. Радио Нови Сад емитовао је *Рандеву с музиком*, а Радио Пожаревац емисију *То је само поп и рок*. Изузетно популарна радио станица широм Европе, па и у Југославији, био је *Радио Луксембург*.

3.7 Култне ТВ емисије

Рок музика је после радија и часописа, своје место добила и на телевизији. Када је Радио Београд прерастао у Радио-телевизију Београд 1958. године, нову телевизију су у Србији, као и у целој у Југославији, претежно формирале професије са радија, филма, позоришта и штампе. Програми су пратили новине

у телевизијском стваралаштву, као и развој технологије. Приказиване су игране и драмске серије, документарни, забавни, образовни програми, програми за децу и филмови. Када је рок музика у питању, после повремених осврта у ТВ Дневнику, покренута је и прва емисија која се бавила рок сценом – *Концерт за луѓи млади свет*. Широј публици је на тај начин било омогућено да се информише о концертима, новим хитовима и албумима све већег броја извођача. Међу најважније култне ТВ емисије, које су редовно или повремено извештавале о свему везаном за југословенску рок сцену, спадају *Хит месеца*, *Стереовизија*, *Рокенролер*, *Формула 1*, *Београд ноћу*, *Петком у 22*, *Концерт за луѓи млади свет*, *Рок око*, *Топ листа надреалиста*, *Максиметар* и *Гаража*.

3.8 Филмографија

Почевши од касних педесетих, па све до средине шездесетих година XX века, музика се ненаметљиво провлачила кроз филмове *Суботом увече* (1957) Владимира Поповића, *Љубав и мода* (1960) Љубомира Радичевића и *Звездук у осам* (1962) Саве Мрмка. У филмовима *Кад будем мртав и бео* (1967) Живојина Павловића и *Немирни* (1969) Кокана Ракоњица, захваљујући групама као што су *Елипсо*, *Златни дечаџи* и *Силуете*, рок музика бива све више заступљена. Осамдесетих година прошлог века, у филмовима *Давитељ против давителја* (1984) Слободана Шијана, *Дечко који обећава* (1980) Милоша Радивојевића, *Црна Марија* (1986) Милана Живковића и *Шест дана јуна* (1985) Динка Туцаковића, спој рока и филма достиже врхунац. Међу музичарима који су допринели сједињењу рок музике и филма, посебно се истичу Корнелије Ковач, Војкан Борисављевић, Зоран Симјановић и Влатко Стефановски. Многи музичари су глумили у филмовима, а глумци су постајали музичари.

3.9 Контрoверзе

Неки музичари су проналазили начин да изразе своје мишљење и ставове, као и да се додатно истакну на музичкој сцени, користећи се за оно време контрoверзним текстовима песама, омотима албума, одећом или шминком. Тако је јавност, између осталог, била уздрмана песамама као што су *Курвини синови* (Азра), *Црни мерцедес*, *На западу ништа ново* (*Рибља чорба*) и *Краљ алкохол* (група *Time*). Велику пажњу изазвао је и омот албума *Рибље чорбе* – *Покварена машта и прљаве страсти*. Дуга коса, необична шминка, текстови песама који отворено указују на проблеме у друштву или на теме које су биле табу, све је то на неки начин сматрано скандалозним.

4. Прикупљање, обрада и обликовање садржаја

Од грађе за овај мултимедијални документ прикупљени су, пре свега, многобројни текстови из енциклопедија, хемеротека, као и примарних и секундарних монографских извора. Остали текстови, фотографије, видео и звучни записи прикупљени су делом из институција медија и културе (библиотека, хемеротека, архива, радио станица и телевизијских кућа, атељеа и кинотека), а делом са веба. Током периода од четири месеца посећено је преко двадесет институција у седам градова, и успостављена је сарадња са многобројним појединцима коју су помогли овом пројекту. Истраживање и прикупљање грађе обавили су студенти подељени у групе.

Један део група је истраживао територију или делове територија бивших југословенских република: Београд (Александра Арсенијевић, Милица Нинковић и Милена Обрадовић), остатак Србије (Александра Којић), Хрватска (Јована Дошенивић, Маја Иванчић и Марко Петровић), Босна и Херцеговина (Виолета Колаковић, Милица Перишић и Петар Поповић), Словенија (Михаило Шкорић), Македонија и Црна Гора (Александар Павловић).

Преостале групе су се бавиле утицајем рокенрола на уметност, медије и друштвене догађаје: свирке и дискотеке (Катарина Југов, Ивана Мердовић и Јелена Радић), рок фестивали (Милан Авдулах и Урош Тошић), поезија и књиге (Марија Брашанац и Тамара Станојчић), албуми и дискографске куће (Сњежана Мирчета и Иван Пеић), часописи (Маја Миладиновић и Катарина Радовановић), култне радио емисије (Милица Ђорђевић), култне ТВ емисије (Ивана Мердовић и Милена Обрадовић), филмографија (Александра Арсенијевић и Јелена Радић) и контроверзе (Владана Нешовић и Урош Тимић).

После завршеног прикупљања, материјал је требало на неки начин обрадити, систематизовати и на жељени начин приказати. Овим послом су се бавили Михаило Шкорић и Петар Поповић.

Најпре је почела обрада материјала који се односио на регионалну поделу сцене и изабране рок групе које су из тих региона потекле. Чланови група студената које су се овим темама бавиле, добили су задатак да своје прикупљене материјале организују на задат начин како би сав материјал могао да се обради на истовестан начин. У ту сврху је коришћена децимална класификација садржаја – сваком конкретном елементу материјала је придружен број као јединствени идентификатор (одредница). Прва цифра идентификатора се односи на регион, друга на град из тог региона, трећа и четврта на бенд из тог града, а пета и шеста на албум тог бенда. Подаци о материјалу и придружене одреднице су најпре унети у табеле програма Excel, а затим трансформисани у *SQL* базу података.

Табела 1 илуструје на који начин се у *SQL* бази података чувају подаци о рок групама. Колона *GID* (идентификатор групе) је придружени идентификатор групе (прва јединица је Србија, друга Београд, а трећа и четврта – редни број приликом набрајања група), док остале колоне садрже назив групе (истоимена колона), *MID* (идентификатор места – прва јединица је Србија, друга Београд), као и називе датотека које редом представљају слику чланова групе или њиховог албума, биографију, дискографију и одломак из једне музичке нумере одговарајуће групе. Редундантност података у овој бази је очигледна (идентификатор се понавља у називима датотека), али је она била неопходна ради повећања контроле и лакшег проналажења и исправљања многобројних грешака као последица чињенице да је базу попуњавало више лица. После усклађивања садржаја базе података са пратећим датотекама, сав материјал и база података су пребачени на локални сервер ради развијања и тестирања веб-сајта за преглед и претрагу сакупљеног материјала.

<i>GID</i>	Назив групе	<i>MID</i>	Слика	Биографија	Дискографија	Нумера
1101	Дисциплина кичме	11	1101.jpg	1101b.txt	1101d.txt	1101.mp3
1102	Дивљи анђели	11	1102.jpg	1102b.txt	1102d.txt	1102.mp3
1103	Договор из 1804.	11	1103.jpg	1103b.txt	1103d.txt	1103.mp3

Табела 1. Пример дела табеле *grupe*

Слика 1. Пример странице за регион – Словенија

Најпре је састављена основна композиција веб сајта у чијој је сржи била хијерархијска архитектура. Уместо да се за сваки регион, град, бенд праве

засебне *HTML* странице, направљене су четири *PHP*-скрипте које консултују *SQL*-базу са метаподацима о прикупљеном материјалу и, у зависности од избора корисника, динамички генеришу одговарајући *HTML*-приказ.

Прва скрипта, *mapa.php*, приказује мапу бивше СФРЈ са републичким границама и главним градовима. Ознака главног града је уједно и веза ка скрипти *rep.php* са одговарајућим параметрима.

Скрипта *rep.php* описује рок сцену једног конкретног региона (републике), генерише називе свих градова тог региона и њихове слике. Слика сваког града представља везу ка опису рок сцене у одговарајућем граду (Слика 1). Испод листе градова *rep.php* исписује текст о рок сцени у изабраном региону, док се изнад листе приказују везе ка осталим регионима.

Активирањем везе на одређени град се корисник преусмерава на скрипту *grad.php*, која генерише листу извођача тог града са пратећим сликама. На врху генерисане странице се налази навигација (везе ка осталим градовима региона у коме се налази изабрани град) (Слика 2). У позадини се приказује слика изабраног града. Свака слика извођача је веза ка страници *bend.php* са одговарајућим параметрима (Слика 3).

Последњи скрипт, *bend.php* садржи само једну везу – за повратак назад. Улога ове скрипте је да у два одвојена одељка прикаже биографију и дискографију изабраног извођача или бенда. За сваки албум одабраног извођача се наводи назив, годиште и издавач, а уколико постоји, приказана и је слика омота одговарајућег албума. По учитавању странице, аутоматски се покреће репродукција унапред одређене музичке нумере одговарајућег извођача, а у позадини странице се налази његова слика.

Слика 2. Пример странице за град – Љубљана

Слика 3. Пример странице за извођаче – Булдожер

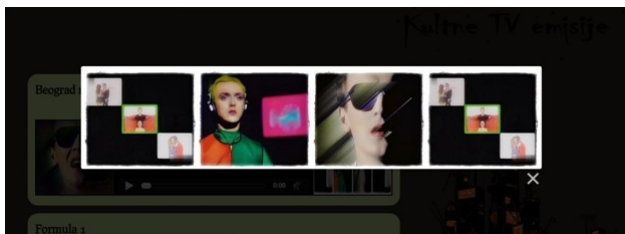
Како постоји велики број могућих исхода страница, неопходно је било пронаћи им одговарајућу заједничку тему (боју). За доминантну боју изабрана је нијанса црвене (\#dd2233), уз серифни фонт *prociono*. За боју заглавља је одабран дезен јагоде. Заглавље је заједничко за све странице мултимедијалног документа и састоји се из главног менија, контроле за репродукцију звука (audio player) и контрола за претрагу. Ови саставни делови остављени су да плутају применом CSS-својства float, чиме се жртвује флексибилност зарад изгледа, под претпоставком да ће документ бити прегледан на рачунару стандардне резолуције.

Слика 4. Изглед почетне странице

Под истом претпоставком је направљена и уводна страница као приказ собе (Слика 4) која, осим мапе за избор региона, садржи друге предмете као везе које упућују корисника на странице са описима специјализованих области које чине музичку сцену поред самих извођача: фестивале, свирке, дискотеке,

музичке часописе, филмографију, радио и тв емисије, дискографске куће, књиге и контроверзе које је југословенска рок музичка сцена проузроковала.

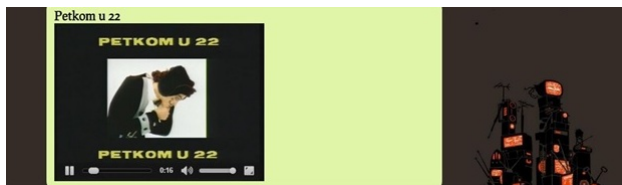
Слика 5. Пример приказа галерије са корисничке стране

Странице са описима специјализованих области садрже текстове које су студенти написали, као и везе на различите мултимедијалне садржаје: слике, аудио и видео записе. Позадина ових страница обојена је у нијансу зелене боје (\#E1F5A9), често праћена одговарајућом позадинском сликом. Мултимедијални материјали су представљени помоћу *Javascript* програма који се покреће кликом на жељену слику или запис. Све слике из галерије се могу листати, а новоотворени приказ се може угасити кликом на крстић (x) (Слика 5). Видео снимци у мултимедијалним галеријама се покрећу у видео плејеру, а звучни у аудио плејеру који су уграђени у прелистач (Слика 6).

Као што је већ поменуто, заглавље сваке странице садржи контроле за претраживање метаподатака о материјалу (називе извођача, албума и места). Уколико корисник не зна одакле је неки извођач или не жели да пролази кроз цео документ, везу ка биографији извођача може добити уколико укуца део назива у поље за претрагу. На основу корисничког захтева се генерише упит над базом података, како би се пронашли називи република, градова, извођача, албума који у свом имену садрже задати текст (Слика 7).

5. Студентско виђење пројекта – добре и лоше стране

Рад на пројекту под називом *YU РОК СЦЕНА*, у оквиру предмета Мултимедијални документи 2014/2015, био је за све студенте завршне године библиотекарства и информатике искуство од непроцењивог значаја. Били смо у прилици да објединимо и применимо знања стечена током четворогодишњих студија, али и да стекнемо нова. Тема пројекта је веома занимљива и нама блиска. Успешно смо сарађивали са значајним институцијама и појединцима.

Слика 6. Пример приказа видео записа

Пројекат Мултимедијални документ 2014/2015. омогућио је сваком од нас да искаже своја интересовања и способности.

Са друге стране, отежавајућа околност била је обимност теме. Избор и организација информација представљали су нам велики изазов. Трудили смо се да одаберемо најважније информације и да их представимо на разумљив начин. Будући да је на овом пројекту радило много студената, неопходна је била добра организација и смисао за тимски рад.

Мултимедијални документ је доступан на сајту Филолошког факултета на адреси http://www.fil.bg.ac.rs/mmd_27/mmd_2015/home.php.

```
<?php
$query = "SELECT Naziv, Ime, grupe.GID, Godina, Omot FROM albumi, grupe
WHERE albumi.GID = grupe.GID AND INSTR(Naziv, '{$grad}') > 0";
$result = mysql_query($query, $link);
if($result == FALSE)
{
    die("Упит није вратио ништа");
};
$count = 0;
while ($row = mysql_fetch_array($result, MYSQL_BOTH))
{
    if($count==3)
    {
        echo "<tr>";
        $count = 0;
    }
    if($count==0)
    {
        echo "<tr>";
        echo "<td>";
    }
}
echo "<p class='dgra'>" . $row['Naziv'] . " , </p></a>";
echo "<p class='dgra'>" . $row['Godina'] . " </p></a>";
echo "<a href='bend.php?x=' . $row['GID'] . "' class='dgra'><p>" . $row['Ime'] . " </p></a>";
$adresa = "ОМОТ/" . $row["Omot"];?>
```

Слика 7. Скрипта која претражује и исписује пронађене извођаче

6. Захвалност

Велику захвалност за израду овог пројекта дугујемо професорки Цветани Крстев, која је носилац пројекта, као и професору Милошу Утвићу и координаторки Биљани Лазић. Њихова помоћ, усмеравања и идеје били су

нам од непроцењивог значаја. Захваљујемо се и на подршци и сарадњи појединцима и институцијама који су нам уступили на коришћење богату грађу и поделили са нама значајне информације о југословенској рок сцени: Петру Јањатовићу, Жељку Радишићу, Мирољубу Стојановићу, Ивану Велисављевићу, Бориславу Станојевићу, Марку Маршићевићу, Нади Петронијевић-Човић, Јовану Јовановићу, Љубинки Гавран, Еду Грацину, Бранку Вурушићу, Радману Кањевцу, Зорану Модлију, Срђану Николићу, Слоби Коњовићу, Љиљани Крнети, Војину Шарчевићу, Дарку Копјану, Марку Савићу, Јелени Стевановић и Слободану Боби Новаковићу, као и институцијама: Радиотелевизији Србије, Филмском центру Србије, Народној библиотеци Србије, Библиотеци града Београда, Радио Нови Сад, Радио Београд, Радио 202, Радио Пожаревац, Хрватској радиотелевизији, Југословенској кинотеци, Националној и свеучилишној књижници у Загребу, Народној и универзитетској библиотеци Словеније (Narodna in univerzitetna knjižnica) и Студентском културном центру.

Литература

- Andrić, Iris, Vladimir Arsenijević, i Đorđe Matić, ur. *Leksikon YU mitologije*. Beograd : Rende, Zagreb : Postscriptum, 2012.
- Atanasković, Nenad i Miroslav Josipović, ur. *Obična ljubavna pesma : antologija YU Rock ljubavne poezije*. Beograd : Mono & Mañana, 2004.
- Fajfić, Željko i Milan Nenad. *Istorija Yu rock muzike*. Lačarak : Tabernakl, 2009.
- Janjatović, Petar. *Ilustrovana YU rock enciklopedija : 1960–2000..* Beograd : Prometej, 2001.
- Kostić, Petar. „Šta su nama kič i šund?”. <http://balkanrock.com/>, линк sta-su-nama-kic-i-sund, приступљено 20. III 2016, 2013a.
- Kostić, Petar. „Yubilej: YU 100 – najbolji albumi jugoslovenske rok i pop muzike (15 godina kasnije)”. <http://balkanrock.com/>, линк yubilej-yu-100-najbolji-albumi-jugoslovenske-rok-i-pop-muzike-15-godina-kasnije/, приступљено 20. III 2016, 2013b.
- Несторовић, Војислав. *Љубав је само реч: избор љубавне поезије југословенске забавне и рок музике*. Београд : Београдска књига, 2003.